

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE "GEORGE BARIȚIU" CLUJ-NAPOCA

DEPUTAȚII ROMÂNI ÎN DIETA DE LA PESTA 1848-1849 ȘI 1861

Teză de doctorat

Rezumat

Îndrumător științific

CȘ I dr. Gelu Neamțu

CȘ I dr. Dumitru Suciu

Drd. Marta Cordea

2019

Deputații români în Dieta de la Pesta 1848-1849 și 1861

Cuvinte cheie: Dieta de la Pesta, deputați români, deputați renegați, 1848-1849, 1861, „Amicul poporului”, „Concordia”, drepturi naționale, dezbateri, alegeri

Unul dintre câștigurile aduse de „primăvara libertății” a fost și acela că românii trăitori pe pământurile Imperiului Habsburgic au putut să trimită deputați la prima Dietă maghiară cu reprezentare națională românească de la Pesta (2 iulie 1848 – 11 august 1849). Deputații români au avut din nou prilejul să lupte pentru cauza națională în cadrul Dietei de la Pesta și în 1861 (6 aprilie -22 august 1861), când împrejurările politice păreau să fie de bun augur pentru românii din Imperiul Habsburgic, atmosfera generală fiind mai puțin tensionată decât la 1848, urmare a Diplomei imperială din 20 octombrie 1860 și a Patentei din februarie 1861.

Demersul nostru, prin prezentarea activității și biografiei deputaților care au activat în Dieta pestană, în cele două perioade menționate, caută să suplinească un gol în istoriografia română, până acum neexistând o lucrare redactată special pentru a ilustra reprezentarea Maramureșului, Banatului și a „părților ungurene” în Dieta maghiară din 1848-1849 și 1861 și nici alte preocupări consistente legate de această problemă, pe care o considerăm deosebit de importantă pentru istoria românilor.

Ne-am concentrat analiza asupra desfășurării activităților în Dieta de la Pesta, în 1848-1849 și 1861, axându-ne pe luările de cuvânt ale deputaților și atitudinile lor, uneori duplicitare, datorate de substratul social sau politic al fiecărui moment în parte, neinsistând asupra cunoscutelor revendicări de la 1848, nici asupra problemelor legate de contextele istorice și politice care stau la baza evenimentelor legate de uniunea Transilvaniei cu Ungaria și am atins doar tangențial evenimentele sângeroase din Munții Apuseni, lupta lui Avram Iancu și a tribunilor săi, tratate în mod substanțial de istoricii români.

Îi putem considera pe intelectualii români care au reprezentat interesele sociale și naționale ale românilor din Banat, Crișana, Maramureș, Partium și Transilvania în Dieta de la Pesta, părtași la lupta pentru afirmare națională, dusă în perioadele la care ne referim. Unii dintre deputați au avut o atitudine filomaghiară, nefiind conștienți că această veritabilă capcană, pusă de conducătorii maghiari, ar fi putut să-i ahihileze ca națiune, alții, au luptat cu toate mijloacele pentru drepturile naționale românești, rămânând buni patrioți până la capăt.

Putem spune că deputații români și-au făcut ucenicia pentru viitoarele Diete în care i-au reprezentat pe alegătorii lor, fie ele viitoarele Diete ungurești, fie Dieta românească din 1863, numărul lor total ajungând în Dieta din 1848-1849, la 28 în cei doi ani, prin alegerile succesive și la 19 pentru Dieta din 1861.

Activitatea deputaților a putut fi pusă în valoare doar prin efortul adunării laolaltă a tuturor informațiilor care pot să alcătuiască portretul și profilul deputaților, precum și prin cunoașterea în detaliu a luărilor de cuvânt în cadrul ședințelor Dietei. Vremurile tulburi în care și-au desfășurat activitatea, pusă în slujba comunității care i-a desemnat să-i reprezinte, și-au pus amprenta asupra activității lor.

Faptul că tema noastră de cercetare se extinde și la activitatea deputaților români de la Pesta din 1861, printre ei aflându-se mai mulți deputați care au activat în numele românilor și în prima Dietă cu reprezentare națională, nu face decât să faciliteze o mai bună conturare a biografiei lor, cât și elucidarea aspectelor care au dus la acțiunile lor, uneori, duplicitate.

Pe parcursul cercetării noastre am descoperit omiterea unor deputați din consemnările istoriografilor (cazul deputaților Grigore Pop și Nicolae Popovici, de exemplu), fapt care a făcut să alocăm un capitol special acelor deputați care au fost prezenți în Dietă dar nu s-a consemnat până acum despre ei. Motivul omisiunii, în unele cazuri, este evident, ca de pildă cazul lui Vasile Nicolaevici, care a activat prea puțină vreme în Dietă (a fost deputat o singură zi), sau al deputaților care s-au disociat de grupul românilor (cazul lui Anton Boer, la 1848, bunăoară sau cel al lui Iosif Saplontai, nemenționat în istoriografia română ca deputat în Dieta din 1861).

Am considerat necesar să facem o împărțire a deputaților în trei categorii. Prima categorie îi desemnează pe deputații „buni patrioți”, referindu-ne la aceia care au luptat în mod consecvent pentru cauza națională, celalalte două categorii cuprinzându-i pe deputații „considerați renegați” și, respectiv, pe cei „controversați”. Situația unor deputați este clară, acțiunile lor fiind unitare și în măsură să îi situeze în tabăra „bunilor patrioți” sau a „renegaților”. Dacă numele unor deputați pot fi asociate de la bun început cu unul dintre cele două grupuri, ca să ne referim aici doar la Aloisiu Vlad și Teodor Serb pentru deputații „buni patrioți” sau Iosif Ambruș și Iosif Saplontai pentru cei „renegați”, numele mai multor deputați figurează în mod inconstant în ambele tabere. Figuri controversate și tratate în mod cu totul și cu totul diferit de istorici, sunt de pildă Eftimie Murgu, Sigismund Pop, Constantin Papfalvi, Gavril Mihali, Iosif Man. Considerăm că, ei pot fi categorisiți astfel, pe baza analizei activității lor în cele două Diete cercetate de noi, chiar dacă această împărțire poate părea

forțată. Însăși atitudinile lor, dictate de momentele la care au participat, i-au încadrat în grupele propuse de noi. Biografiile lor denotă, totuși, că cele mai multe acțiuni reprobabile ale unora dintre ei în Dietă, s-au datorat atmosferei de supraveghere și suspiciune continuă la care au fost supuși, căci privindu-le activitatea ulterioară, în alte contexte politice, putem observa schimbări substanțiale de atitudine, referitoare, în principal, la calitatea de „buni patrioți români”. Dacă stând sub lupa autorităților Imperiului Habsburgic unii dintre ei au fost în stare chiar să lupte împotriva românilor, într-o conjunctură mai favorabilă, la distanță de doar câțiva ani, ei au devenit buni conducători ai poporului din care se trăgeau, reușind prin munca lor, în comitate, să înlesnească pătrunderea limbii române în administrație, școli, biserică și să pună bazele unor societăți și asociații fundamentale pentru neamul românesc.

Am căutat să aducem informații mai puțin cunoscute, unele inedite, despre acei deputați controversați a căror personalitate, uneori duală, ne-a incitat mai mult spre cercetare. Ne referim aici, în principal, la Sigismund Pop și Constantin Papfalvi, cărora le-am alocat un număr mare de pagini. Nu ne-am oprit prea mult asupra acelor deputați care, deși prezintă același interes și caracteristici ca cei amintiți mai sus, ba poate importanța activităților lor pentru acest moment istoric, este precumpănitoare, ca să-i amintim aici doar pe Eftimie Murgu și Ioan Dragoș, întrucât activitatea și atitudinea lor a fost mult dezbătută de cercetătorii aparținând ambelor istoriografii, română și maghiară. Nu am putut să nu acordăm interes figurilor luminoase de mari patrioți români, care au dus „lupta cea bună” a românismului până la capăt, așa cum este cazul lui Aoisiu Vlad, în cazul căruia am putut cerceta și documente inedite referitoare la biografia sa.

Pentru a ne atinge scopul, anume acela de a reda cât mai fidel desfășurarea dezbaterilor din cadrul ședințelor ținute în cele două perioade ale Dietei din Pesta (1848-1849, 1861), am recurs la studierea și traducerea principalelor Acte Dietale, Procesele verbale ale ședințelor și Jurnalele Dietei, lucrări care consemnează cu lux de amănunte luările de cuvânt, precum și atmosfera care domnea în Camera Deputaților (Inferioară) a Dietei.

Pentru a întregi și nuanța aceste informații din Actele Dietale, consemnate în limba maghiară în cadrul ședințelor de câte un notar desemnat al Dietei, am cercetat și din presa românească, articolele care se referă la activitatea deputaților români. Pe lângă periodicele românești care apăreau la Brașov, cele mai multe informații le-am transcris din publicația „Amicul poporului”, considerată a fi organul de presă al deputaților români de la Pesta și care era singura publicație românească pentru românii din Imperiu, redactor-șef fiind Sigismund Pop, el însuși deputat. În coloanele acestui periodic sunt consemnate pe parcursul anului

1848, mai cu seamă la rubrica „Despre Dietă”, principalele activități din Dietă. O sursă de informare prețioasă a reprezentat-o și presa maghiară a vremii, în special publicația „Kossuth Hírlap”, care a apărut, începând cu 1 iulie, pe parcursul anului 1848, primele consemnări ale ei referindu-se tocmai la deschiderea Dietei. Tot ca surse primare, ne-au slujit Discursurile dietale redactate de deputatul Aloisiu Vlad și consemnările biografice ale vicarului greco-catolic, Constantin Papfalvi, deputat și el în Dietă.

Pentru 1861 am transcris texte, inedite - prin prisma faptului că nu pot fi accesate on line și nu le-am preluat din alte surse, din publicația „Concordia”, prima care apărea cu litere latine, la Pesta.

În dorința de a reda cât mai fidel atmosfera care domnea în cadrul dezbaterilor Dietei, am păstrat și în cuprinsul tezei, nu doar în Anexe, pasaje din presa vremii, în mare parte necunoscute până acum în istoriografia română, accesul la ele fiind limitat, atât datorită grafiei chirilice (în cazul publicației „Amicul poporului”, „Gazetei Transilvaniei” din 1848 și 1861, parțial, „Foi pentru minte, inimă și literatură din 1848), cât și prezenței lor în doar câteva biblioteci.

Pentru o mai complexă cercetare a personalității și activității deputaților din Dieta de la Pesta din anii 1848-1849, 1861, am recurs la cercetări genealogice, căci cunoașterea biografiei deputaților ne-a deslușit, în bună măsură, esența acțiunilor lor ulterioare, oferindu-ni-se un substrat pentru înțelegerea atitudinii în anumite circumstanțe. Completarea biografiilor deputaților români, a fost posibilă prin consultarea unor informații bibliografice mai noi, din presa vremii și istoriografia română, coroborată cu informațiile din presa și istoriografia maghiară. Biografia unor deputați este greu de reconstituit, asupra acestui lucru atrăgându-ne atenția și alți cercetători, sursele pentru reîntregirea biografiilor fiind limitate. Cel mai recent Almanah al Dietei pestane, întocmit în anul 2002, sub egida Parlamentului maghiar, este unul dintre instrumentele de lucru care consemnează fidel informații, atât din presa vremii și procesele verbale ale Dietei, cât și date biografice ale deputaților.

Pentru că atitudinea multor deputați, a majorității, am putea spune, a fost inconsecventă, am considerat necesar să consemnăm date biografice pentru fiecare deputat pașoptist, pentru a putea contura evoluția ulterioară a fiecăruia, în așa fel încât să reiasă cât mai exact faptul că, date fiind circumstanțe favorabile sau defavorabile, natura umană a fiecăruia și-a spus cuvântul, ridicându-l pe scara ierarhică sau dimpotrivă, făcându-l să aibă un comportament menit să-l descalifice în ochii semenilor. Atmosfera în care și-au desfășurat activitatea acești deputați a fost deosebit de agitată, ei fiind puși mereu sub supraveghere,

lucru care a făcut ca, și atunci când intențiile lor erau sincere, să nu poată fi consecvenți în manifestările lor. Chiar și deputații asupra cărora plutesc suspiciuni privind buna lor credință, au avut în cadrul Dietei acțiuni și luări de cuvânt, menite să aducă beneficii românilor. Nici măcar atitudinea celor așa-numiți renegați nu poate fi înfierată deplin, având și acești deputați măcar câte o manifestare, câte o tresărire autentic românească, vizibilă, cel puțin, la nivelul unor voturi, în favoarea fraților lor, români.

Cercetând cu atenție luările lor de cuvânt în Dietă, luând în calcul însă și substratul care a determinat atitudinile deputaților, s-a putut realiza o imagine mai fidelă a intențiilor de care au fost călăuzite aceste personalități reprezentative ale părților Banatului, Bihorului, Maramureșului, Partium-ului și Transilvaniei.

Capitolul dedicat *Istoriografiei temei* consemnează principalele lucrări care se preocupă, parțial, de tema noastră de cercetare. Numai câteva studii generale au alocat mai multe pagini problemelor legate de principalele luări de cuvânt ale deputaților români în Dieta de la Pesta, atât cea din 1848-1849, cât și cea din 1861. Există și câteva monografii dedicate unor personalități care sunt printre cele care interesează și cercetările noastre. Numele unora dintre deputații români sunt amintite în bibliografia pe care am studiat-o, uneori însă nefăcându-se legătura între aceștia și activitatea lor parlamentară.

Am căutat în *Preambul* să refacem atmosfera și să amintim principalele evenimente istorice care au marcat Momentul 1848-1849, mai cu seamă pentru teritoriile Banatului, Crișanei, Maramureșului, Partium-ului și, într-o oarecare măsură, a Transilvaniei. Considerând foarte importante activitățile fruntașilor români, mai ales că se regăseau printre ei și viitori deputați dietali, am prezentat și detalii legate de Marile Adunări ale românilor, care aveau să le marcheze existența pentru următoarele decenii.

După o scurtă prezentare a istoricului Dietei maghiare (*Preliminarii ale Dietei*), am găsit necesar să alocăm un subcapitol special *Alegerilor pentru Dieta din 1848*, care reflectă în cea mai mare măsură zbaterile, uneori sângeroase, ale românilor pentru a accede la un loc în acest for de la Pesta - lucru care reflectă atitudinea intolerantă a Pestei și a Vienei față de români. Tot în acest capitol sunt consemnate și validările deputaților români în Dietă, care s-au dovedit anevoioase, deputații români fiind puși să răspundă diferitelor proteste legate de alegerea lor, lovindu-se de multe ori de greutăți născute din exagerări, fie ale autorităților locale, fie ale celor din Comisiile de validare din cadrul Dietei, un motiv de invalidare fiind, de pildă, cel al limbii în care au fost întocmite procesele verbale în circumscripțiile electorale.

O scurtă prezentare a deputațiilor se constituie într-o încercare de a-i prezenta și caracteriza pe deputații români, reflectând punctul nostru de vedere, dar și al unor personalități care s-au preocupat de activitatea lor în secolul al XIX-lea sau la începutul secolului al XX-lea, ca de pildă George Barițiu, Teodor V. Păcățian, Petru E. Papp sau Teodor Neș.

În subcapitolele (*Dezbateri, proclamații și articole în presă de și despre deputați în lunile iulie-decembrie 1848 și Relația deputațiilor români cu Nicolae Bălcescu. Dieta în 1849*) care tratează luările de cuvânt ale deputaților, pe tematici, am insistat asupra acelor care țin de problema națională (incluzând aici dezbaterile privind națiunea, religia, limba, educația), în măsura posibilităților, în ordine cronologică. Pe timpul Dietei, deputații au participat la alcătuirea a numeroase Petiții și Proclamații, semnând, de multe ori, împreună, chiar dacă ideile lor păreau, de multe ori, divergente. Tot aici ne-am referit la faptul că în a doua parte a anului 1848 și pe parcursul anului 1849 deputații au fost trimiși în misiuni de împăciuire și la batalioanele de grăniceri pentru a le schimba atitudinea ostilă față de autoritățile maghiare sau au fost numiți comisari guvernamentali (de exemplu, Axente Bojincă, Ștefan Ioanescu, Maxim Pascu, Alexandru Buda, Iosif Man, Gavril Mihali), primii trei menționați fiind în măsură să-i apere români de pe pozițiile lor, în schimb, ultimii trei iau atitudine împotriva populației românești, ridicând tribunale statariale, oprind revoltele în mod violent.

Tot aici am menționat că Nicolae Bălcescu a avut o serie de întâlniri pe parcursul anului 1849 cu deputații români de la Pesta, fiind fondatorul „din umbră” al publicației „Democrația”, apărută în 1849, ca o continuare a periodicului „Amicul poporului”, la care, de asemenea, ne-am referit mai pe larg în acest subcapitol.

În cadrul Dietei din 1848 s-au desfășurat și numeroase ședințe având ca preocupare principală reglementarea ștergerii rămășițelor feudale, motiv pentru care am găsit potrivit să consemnăm și *voturile nominale* ale deputaților, care se făceau în urma dezbaterilor referitoare la reglementarea funcționării școlilor, a problemelor urbariale și ale jelerilor, reabilitarea imediată a armatei maghiare, salarizarea ministrului, recrutările, intervenția armată în Italia etc.

Urmează biografiile deputaților români care au participat la Dieta din 1848-1849, la ședințele din Pesta, Debrețin, Seghedin și în cele din urmă, Arad, în împărțirea prezentată mai sus, *Deputați considerați buni patrioți, Deputați controversați, Deputați considerați renegați, Deputați despre a căror activitate în Dietă, s-a scris mai puțin*. Credem că prezentarea biografiei deputaților este utilă pentru a înțelege cât mai bine, care erau în acea perioadă

posibilitățile reprezentării românilor în Dietă, ce personalități au avut acces în rândurile parlamentarilor. Numeroasele informații biografice din Almanahul Dietei din 1848-1849, alcătuit de istoriografi maghiari, le-am întregit cu informații, mai cu seamă, din presa ungurească a vremii, iar în unele cazuri și din bibliografia românească. Manuscrise legate de activitatea lui Aloisiu Vlad, precum și câteva informații din Arhiva de documente ale Guberniului din Transilvania, întregesc descrierile biografice.

Cu foarte mici excepții, și aici ne referim mai cu seamă la Aloisiu Vlad, dar și la Teodor Serb și Alexandru Bohățiel, toți ceilalți deputați au avut momente de cumpănă, acțiuni reprobabile: Gavril Mihali și Iosif Man au fost comisari guvernamentali, au reprimat revolte, dar, ulterior, au contribuit la bunul mers al comitatului lor, au înființat școli, bănci și alte instituții românești, au pus bazele ASTRA. Constantin Papfalvi, considerat și el renegat deseori, intervenind pe lângă generalul Bem, a salvat de la spânzurătoare oameni, a fost suspectat multă vreme, fiind urmărit la fiecare pas. Ioan Dragoș, perceput ca trădător, în ultimă instanță, a avut un cuvânt greu în parlamentul maghiar și fie că vrem, fie că nu vrem să recunoaștem acest lucru, a apărut prin discursurile și propunerile sale legislative națiunea română, până la acel tragic moment, orchestrat de Kossuth, anticipat chiar, de Dragoș. Sigismund Pop, alt așa zis renegat, caracterizat, la un moment dat, de Silviu Dragomir, drept cel mai curajos deputat român de la 1848, a slujit poporului român prin intermediul proclamațiilor pe care le-a scris, prin participarea la dezbaterile Dietei, vorbind elocvent, a crezut și el în buna înțelegere româno-maghiară, în calitate de comite suprem al Chioarului a făcut demersuri pentru introducerea oficială a limbii române în comitat, a militat pentru înființarea unui gimnaziu românesc, a fondat și condus publicații românești, devenite organe de presă ale deputaților români. Chiar dacă era mânat de glorie, participând la Diete succesive și în cele din urmă a trecut în tabăra guvernamentală a maghiarilor, trebuie să acceptăm că a avut momente prin care a sprijinit din plin națiunea română. Ioan Gozman credea sincer într-o împăciuire româno-maghiară și și-a îndreptat abilitățile spre realizarea acestui scop. Eftimie Murgu, luptător înflăcărat până la momentul în care, deziluzionat, obosit de multele încarcerări și de lipsa de înțelegere din parlament, s-a resemnat să rămână pe tușă, să devină din deputatul care a reușit să blocheze accesul deputaților maghiari în Dietă, un privitor pasiv la ședințe. El, care a fost creierul acțiunilor din Banat până la un moment dat, catalizatorul acțiunilor revoluționare din Banat, ba chiar omul de legătură cu politicienii din Țara Românească și Moldova, credea că, prin atitudinea sa pro ungurească, putea să determine guvernul maghiar să accepte înarmarea românilor, putând astfel să-i ajute pe frații români din

Țara Românească. A refuzat să facă sciziune în Comitetul Național Român de la Sibiu, după cum ar fi fost planul lui Kossuth, dar a refuzat și să mai ia parte activă la dezbaterile Dietei.

Prezența adevăraților renegați în grupul deputaților români, i-a destabilizat în și mai mare măsură pe cei care nu activau de pe o platformă sigură, nu aveau un program național bine încheiat. Greșeala lor a fost că și-au pus speranțe într-o cauză de la bun început pierdută, căci nu erau conștienți că toate gândurile lor legate de obținerea revendicărilor românești erau doar o himeră, guvernul maghiar oferindu-le amăgiri peste amăgiri, folosindu-se doar de buna lor credință.

În partea a doua a tezei, ne-am referit, după un scurt *Preambul* privind *Contextul istoric*, la dezbaterile din timpul efemerei Diete din 1861, care a durat doar 4 luni și 14 zile. Exercițiul luptei dobândite în dezbaterile din 1848-1849 a fost binefăcător pentru acțiunile deputaților care au revenit în Dietă și în 1861, devenind mai maturi și mai responsabili în acțiunile lor, cazul deputaților Gavril Mihali și Iosif Man, de pildă. Timpul a cernut opțiunile lor politice și măsura acestei alegeri a constituit-o atitudinea pe care au avut-o în ședințele și hotărârile lor în Dietă. Un caz defavorabil națiunii române l-a constituit cel al deputatului Iosif Saplonțai, care nici măcar nu mai figurează în lucrările istoricilor români ca aparținând grupului de deputați români în 1861, deși la 1848-1849 era prezentat ca român. Într-adevăr, figura la alegerea sa în Dieta din 1861 ca fiind membru al Partidului Rezoluției (Határozati Párt).

Problema care a reprezentat principala activitate în această Dietă și care a și dus la dizolvarea ei, votarea Adresei către Împărat, care semnifică refacerea unității austro-ungare pe baza sancțiunii pragmatice, propusă de Deák Ferenc, în contra Rezoluției susținute de Tisza Kálmán, care însemna recunoașterea legilor de la 1848, a avut susținători români, de ambele părți ale baricadei. Ne-am referit la aceste probleme în subcapitolul *Desfășurătorul Dietei pe zile. Luări de cuvânt. Dezbateri legate de Adresa lui Deák Ferenc*.

Pentru desfășurătorul Dietei pe zile din 1861 (considerând alcătuirea acestuia ca fiind un demers inedit), am putut să coroborăm informațiile din Jurnalul Dietei cu consemnarea cronologică a ședințelor din volumul lui Teodor Păcățian, care se preocupă de această perioadă. Dat fiind că ambele surse sunt deosebit de prețioase, dar sunt tributare unei minime doze de subiectivism, am căutat să înțelegem și să prezentăm evenimentele și atitudinile deputaților, dincolo de aceste manifestări inerente naturii umane, de a se situa pe câte o parte a vreunei baricade.

Am urmărit pe tot parcursul tezei noastre să dăm o imagine cât mai cuprinzătoare a activității deputaților români în Dieta de la Pesta, punând accent, în primul rând, pe ceea ce s-a întâmplat în Dezbaterile Dietei, care au fost principalele luări de cuvânt cu rol de a influența evenimente ulterioare, care a fost atitudinea deputaților în decursul desfășurării evenimentelor, încercând să le consemnăm cât mai exact.

Deși românii prezenți în Dieta din 1861 s-au manifestat uneori ca rivali, ca să amintim aici doar disputele dintre E. Gojdu, pe de o parte și E. Murgu, pe de alta, pe parcursul dezbaterilor au dat dovadă de o mai bună coordonare a luptei pentru cauza națională, decât deputații români din Dieta de la 1848. Fiind mult mai conștienți că numai uniți pot accede la drepturile naționale pentru românii pe care îi reprezentau, s-au sprijinit, de cele mai multe ori, unii pe alții, chiar dacă făceau parte din tabere diferite. Desigur, cu excepția celor pe bună dreptate denumiți „renegați” (Ioan Pop/Pap, Simion Bica, Iosif Saplonțai).

Majoritatea deputaților români care activau în Camera Deputaților din Dieta de la Pesta din 1861 erau reprezentanți ai comitatelor și cercurilor electorale din Banat, câte doi reprezentau Maramureșul, Chioarul și Bihorul. Noi îl mai amintim aici și pe Iosif Saplonțai, ca reprezentant al Maramureșului. De asemenea, trebuie menționat faptul că cel care a fost ales în locul lui Andrei Mocioni (acesta renunțând la calitatea de deputat, în semn de protest față de încorporarea Banatului, Ungariei), Constantin Ioanovici, nu a mai apucat să participe la lucrările Dietei, aceasta fiind dizolvată imediat după momentul validării sale ca deputat. Prin urmare, în Dieta din 1861 au activat efectiv 19 deputați români, dar aleși în mod succesiv au fost 21.

Un ultim subcapitol al acestei părți, *Reflectarea în presa românească a activităților Dietei din 1861*, reunește informațiile despre activitatea deputaților români la Pesta din presa vremii, consemnările referindu-se, în principal, la publicația „Concordia”, care apărea la Pesta, și care apar redată în număr mare și în partea de *Anexe*, care mai cuprinde pe lângă consemnările din presă și extrase din documentele vremii.

Capitolul ultim, al *Concluziilor*, caută să însumeze și să aducă o cristalizare a multitudinii informațiilor de pe tot parcursul tezei.

Căutând să redăm cât mai fidel, atât atitudinea deputaților români, manifestată față de politica de la Pesta, cât și luările lor de cuvânt în cadrul dezbaterilor celor două Diete, 1848-1849 și, respectiv, 1861, credem că am reușit să creionăm portretele celor care au figurat și i-au reprezentat pe români în Camera Inferioară a acestui for.

Pe lângă manifestările lor concrete în Dietă: interpelări, redactarea de proclamații și proiecte de lege, participarea la voturile din plenul ședințelor sau din cadrul cercurilor în care au activat, am considerat important să amintim aspecte care țin de substratul acțiunilor lor, luate din particularitățile momentului istoric care le-a generat, dar, uneori, și din informațiile legate de biografia deputaților.

Informațiile strânse dovedindu-se uneori prea vaste, am fost nevoiți să renunțăm la unele în favoarea altora, care reflectă mai fidel scopul pe care ni l-am propus – respectiv prezentarea cât mai obiectivă a activității deputaților români în Dieta pestană, în cele două perioade 1848-1849 și 1861, cu mențiunea că am înfățișat activitatea deputaților români din această ultimă perioadă, ca o oglindire a celei anterioare, din 1848 și ca o prefigurare a viitoarelor evenimente importante din istorie, culminând cu Dieta românească din 1863.

Pentru că părțile Sătmăruului, n-au fost reprezentate prin deputați români, în cele două Diete care fac obiectul cercetării noastre, am căutat să ne extindem sfera preocupărilor, chiar dacă doar tangențial, asupra acelor personalități din această zonă, care au încercat să acceadă la un loc în Dieta maghiară, dar fără succes, cazul lui George Orosz, sau asupra aceluia care au reprezentat aceste părți într-o viitoare Dietă, ne referim aici la deputatul de Tășnad, Ioan Eugeniu Cucu, și care și-a fundamentat lupta pentru drepturile românilor, pe străduințele înaintașilor din Dietele precedente.

Cuprins

- I. Motivație, metodologie
- II. Istoriografia temei
- III. DIETA DE LA PESTA 1848-1849
  1. Preambul. Context istoric
  2. Preliminarii ale Dietei
    - 2.1 Dieta maghiară: coordonate
    - 2.2 Alegerile pentru Dieta de la Pesta 1848-1849
  3. O scurtă prezentare a deputaților
  4. Luările de cuvânt ale deputaților români privind problema națională
    - 4.1. Dezbateri, proclamații și articole în presă de și despre deputați în lunile iulie-decembrie 1848
    - 4.2. Relația deputaților români cu Nicolae Bălcescu. Dieta în 1849
  5. Voturi nominale
  6. Deputați considerați buni patrioți
Simion Balomiri, Axente Bojincă, Alexandru Bohățiel,
Ștefan Ioanescu, Ioan Oniț, Maxim Pascu, Matei Pop-Grideanu,
Nicolae Popovici, Sigismund Popovici, Teodor Serb, Aloisiu Vlad
  7. Deputați controversați
Alexandru Buda, Iosif Man, Gavril Mihali, Eftimie Murgu,
Constantin Papfalvi, Sigismund Pop
  8. Deputați considerați renegați
Iosif Ambruș, Vichentie Bogdan, Athanasie Deșco, Ioan Dragoș,
Ioan Gozman, Iosif Irinyi, Iosif Saplontai
  9. Deputați despre a căror activitate în Dietă, s-a scris mai puțin
Anton Boer, Dionisie Ciolocoș, Vasile Nicolaevici, Grigore Pop
- IV. DIETA DE LA PESTA 1861 – o oglindire a Dietei din 1848 și o prefigurare a Dietei românești din 1863
  1. Preambul. Context istoric
  2. Desfășurătorul Dietei pe zile. Luări de cuvânt. Dezbateri legate de Adresa lui Deák Ferenc
  3. Reflectarea în presa românească a activităților Dietei din 1861

V. Concluzii

VI. Bibliografie

VII. Anexe